

bertura ideologikoa emateko lana, euskaltzaleen ahalak egiazki ahuldu dituen faktorea beste alde batean ageri da. Euskaltasunaren izenean joka, hilka, ari dira batzuk. *Eus - kal-* erroa duen guztia kutsatua dago. Nahi ala ez, jarduera horretan ari direnen erroa dira, gara, euskaldunak. Las- tre handia da hori guretzat Nafarroako paraje hauetan. Euskarari ordainarazi nahi diote eta horretan ari dira. Di- simulurik gabe. Joka ari direnak zigortzeko, gu ere zigor- tzen gaituzte. Garbiketa hasia da. j

Andolin Eguzkitza

Galeusca

Aurton, hiru urterik behin bezala, Euskal Herriko idazleoi egokitu zaigu Galeusca-biltzarraren antolaketa, eta honez- kero *Jakin*-eko irakurle gehienek ondotxo dakiketen mo- duan urrian egin dugu Bizkaiko itsasaldean, Lekeition, Bermeorainoko egun bateko txangoarekin. Eta lehenengo eta behin, gure ostarien ustekabe polita aipatu behar du- gu, benetako herri euskaldunetan zeudela konturatu bai- tziren. Idazle katalan batek esan zidanez, larunbatean goi- zeko hamarrak inguru Lekeitioko kaleetatik ibilia zen, eta ez ei zuen behin ere erdararik entzun. Eta halako iruzkin bat pozgarria den bezala, adierazgarria da oso Euskal He- rriko bisitariak bertan gure herriotan jasotzen duten zen- tzazioaz, sarritan herririk euskaldunenetan ere erdara gehiago entzuten baitute euskara baino. Bermeorainoko txangoa ere antzekoa izan zen, egun horietako itsasoaren zakarragatik itsasontziz joan ezin izan baginen ere.

Bigarrenez baina, euskaldunon ezusteko ederra ere ai- patu behar dugu, nik neuk Galeusca ezagutzen dudanetik, honako hau izan delako euskal idazle gazte gehien agertu den biltzarra: beren lehenengo liburuak argitaratu berriak,

orain dela gutxi lanbidean sartuak eta oro har esperantzaz beterik dabilen jende mordoa, halako bizitasun berezia eman diona biltzarrari, betiko legez idazle honezkero sagaratueta hainbeste agertu ez baitzen. Edozelan ere, geure duintasunari eutsi genion, eta Biarritzen ez bezala, berrogei-berrogeita hamar euskal idazle ibili ginen bisita egin ziguten hamasei galiziar eta hamaika katalanekin batera.

Hirugarrenez ere, euskaldun idazleok aurkeztu zizkiguten txosten ederrak aipatu beharrean nago. Alde batetik Edorta Jimenezen Batxi itsasgizon-idazleari buruzko txosten labur ederra, eta bestetik guztiz gogoangarri gertatu zen Edortak berak, Miren Agurtzane Meabek, Ana Urkizak eta Patxi Iturregik irakurri ziguten 'itsas-hiztegi' laburra. Benetan aipagarriak kontatu zizkiguten pasadizoak, kanta-tu zizkiguten koplak eta egin zizkiguten iruzkin eta berba-joko ederrak. Eta miresgarria batez ere, beren hizkuntzare-kiko harrotasun ederraz, bai Miren Agurtzane Meabe lekei-tiarrak eta bai Ana Urkiza ondarrutarrak beren herriez eta bertako bizilagunez irakurri eta adierazi zizkigutenak. Zo-rionak emateko modukoak laurak, bene-benetan.

Azkenez, ordea, Galeusca berritze bidean jartzea ere aipatu behar dugu nahi eta nahi ez, argitaratzaile isl-andiar bi etorri baitziren eta eman zizkiguten hitzaldi biekin batera, hainbat ikasgai jarri baitziguten mahai gainean.

Hor ikasi genuen, alde batetik, Islandiako itsas jen-dea ez dela oso desberdin gure portuetako langileengan-dik, eta eurei itsasoak ekartzen eta eroaten dizkienak, onak eta txarrak, ez daudela guri ekartzen eta eroaten dizkigu-netatik hain urrun. Baina euskara mundura, h.d., gure lite-ratura mundura ateratzeko, hainbat aholku eta ideia eman ziguten, beraiek estatu beregain bat dutelarik —ezelan ere ezin albora daitekeen aldagarria— bihotzez eta esperien-tziaren jakituriaz eskaini zizkigutenak.

Adibidez, Europako merkatuetan euren eta gurea be-zalako hizkuntza ttiketako literaturetarako, merkaturik irekien eta zabalena, Eskandinabiakoarekin batera, Alema-niako dela. Erran nahi baita, bertan garaitu eta gero baka-riek eduki genitzakeela «askozaz ere probintzialagoak» di-ren ingelesezko, frantsesezko eta gaztelaniazkoetan sartze-

ko aukerak. Kanpoaldera goazela, ez joateko inoiz gobernu baten izenean, jendea mesfidatzen delako. Gobernuak la-gunduta bai (itzulpenak ordainduta batez ere), baina gober-nuek zuzenduta ez. Ez agertzeko inoiz 'herri berezi, zahar' eta halako topikoekin, berez nahikoa gatx kentzeko den es-tigma («kultura etnografikoak») are handiagoa bihurtuko baita; edo beste era batera esanda: literaturaren zabalkun-derako folklorerik ez. Beraiek ez dituztela literatur agenteak erabiltzen, herrialde osoko ordezkariak hartzen duen fun-dazio bat baizik (argitaletxeak eurak ere agertzea ez duena kendu zertan egin behar). Eta amaitzeko beste aholku bi: Frankfurten batez ere dabilen literatur argitaratzaileen multzo informalean sartzen ahalegintzeko, inguru horie-tan trenkatzen baitira hainbat eta hainbat erabaki alde ba-tetik, eta bestetik benetan merezi duten liburu-azokak bi direla bakarrik, Frankfurtekoa zalantzarik gabe, eta Lon-dreskoa. Eta azaldu zigutenez, daukaten literatura daukate-larik, 1.500 izenburu urteko 283.000 bizilagunentzat, eta daukaten estatua daukatelarik, hori guzti hori, alegia, onar-tuak izaten hastea, hamabost urte kostatu zaiela. Aurrera egiteko zioskuten, beraiek ere prest zeudela gu laguntzeko.

Laburbilduta, pozik atera gara azkenengo Galeusca-tik. Aipaturikoak ez dira poz hori azaltzeko argudio ba-tzuk baizik. Izan ere, amaitzeko ezin dezaket aipatu gabe utzi, aurton lehen aldikoz Bizkaiko Diputazioak lagundu gaituela, eta egiaren amorez esan behar dut, oparotasun eta eskuzabaltasunez lagundu gaituela. Lorturikoa, hain zuzen ere, ez zatekeen hainbestekoa izan, alde zurretik gastu guztiak estaltzeko behar den besteko laguntza bage-neukala jakin izan ez bagenu. Lizarra-Garaziko egiuneak eta su-etenak badute hor zalantzarik gabe zeresatekorik. Eta horrelako zeharsoloetatik abiatuta, igaro gaitezen ai-patu gura nukeen bigarren gaira!

Eusko legebiltzarra eta euskara

Herri honetan inor ez delako gaitzetik jareiten, ni neu ere, Juan Martin Elexpuruk egin zuen bezala, ausartuko naiz guztiz lotsagarria izan zen Joseba Permachen erantzu-

na jasotzera, harrigarria batez ere, 1927an edo 28an funtzionario estalinista batek idatzia izan zitekeela ematen zuelako, eta ez Permachek gehienetan zorionez erabiltzen duen tankerarekin parekagarri. Nazkagarriena azkenengo iruzkin iraingarria zen, hainbeste 'gordinkeria' bota eta gero, berak ere gustura irakurtzen zituela Juan Martinen testuak baitzioen. Dotorezia hori bera ere —halakorik ez gehitzea— falta izan zitzaion harako hartan Permachi. Eta ausartuko naizela diot, autista, lotsagarri, zuzenestezin eta —harrapa ezazue!!— «objektiboki» kaltegarria baiteritzot euskara eta Euskal Herriarentzat Euskal Herritarrok parlamentu-taldeak PSOE, PP eta UAren euskararen kontrako erasoan aurrean hartu duten jarrera abstentzionista.

Ez naiz hemen beste gai batean sartuko, ez delako hau horretarako toki egokia, alegia, Euskal Herritarrok taldeak Ibarretxeren gobernuarekin hartu duen jarrera. Hori, azken batean, borroka politikoaren jokaera bat da, ontzat jo daitekeena edo desegokitzat, baina oraingo arazoan zeharka bakarrik eragiten gaituena. Bai naiz sartuko ordea, Gasteizko legebiltzarrean ordezkaturik dauden alderdi nazionalista espainiarrek hartu duten jokaera irrazional eta beldurgarriari aurre ez egiteko Euskal Herritarrok taldeak erabaki duen joera autistarekin.

Izan ere, den-dena galdera bakun batean labur daiteke: zer egin behar dugu euskaltzaleok erakusteko euskararekiko ezin dezaketela iraultza sozialista lortu arte edo Euskal Herriaren independentziaren konkista arte itxaroten egon? Ez dago inor talde horretan prest ulertzeko, egin ditugun urrats apurrok oraindik ere ez digutela gutienezko segurtasunik eman eta edozelako mugimenduk den-dena kolokan jar dezakeela? Non daude hor Fernando Barrena, Joseba Alvarez edo Karmelo Landa, hiru euskaltzaleren izenak baino ez aipatzearren? Nafarroan «Vascuence»-ren lege ziztrinarekin egin zenuten ziztrinkeria bera errepikatzekotan zaudete? Alegia, azkenengo hamar urteotako lan guztia karelaren gainetik uretara botatzeko prest zaudete? Edo beste era batera formulatuta: arrazionaltasun gutienezko argudio bat sor dezakezue hau eskatzen dugunok —eta sinets nazazue asko gara— erratuta gaudela erakusteko?

Ez dizuet eskatzen —horretan sartuko ez naizela argi utzi baitut— Ibarretxeren gobernuari lagun diezaiozuen, bai ordea hiru (edo zenbat behar dira? 2, 4...) legebiltzarkide bidaltzea «euskararen azpiegiturazkoak» diren bozketetan EAJ, EA eta EB/IUrekin boza ematera joan daitezen, hala-koetan gure hizkuntzaren arerioek ezin garai dezaten. Are gehiago, era horretan are nabariago gertatuko litzateke Ibarretxeren gobernuari egin gura diozuen kritika politikoa.

Amaitzea besterik ez zait geratzen: halako gazi-gozotasun batez, baina egia esanda, nahikoa etsita gurasoek eman zigutena salbatzen jakinen ote dugun. j

Ritxi Lizartza

Hitz bi

2000ko kultur tantak aztertzeke garaian, azken orduko berrien larritasuna dela eta, egokiago deritzot atzetik hasteari. Oro har, euskara eta euskalgintzaren alorrean garai ilunak datozkigula ezin ukatuko dugu. Aurreko urtean garbi geratu zen Kontseiluaren sorrera eta lana txalogarriak izan direla euskaldun guztiontzat, bai motor gisa (orain arte ikusi ez den maila batean, era bateratuan eta ukitu gabeko sektoreetara iritsita, industria adibidez), bai euskalduntze prozesuan sinesten duten gehienen ahaleginak bildu eta elkar-tzeko ardatz gisa ere. Baina, egungo errealitatea ikusita, itxaropentsu eustea ez da ahuntzaren gauerdiko eztula.

Euskalgintza kinka larrian

Ez da lortu Ipar Euskal Herrian euskarak eta euskal kultu-
rak bizi duten eskusio eta ordezkapen prozesuari muga-
rririk jartzea. 2030ean euskaraz komunikatzerik ez dela